

Datum van
inontvangstneming

:

29/01/2026

Zaak C-798/25**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

9 december 2025

Verwijzende rechter:

Nejvyšší soud (Tsjechië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

29 oktober 2025

Verzoekende partij (verwerende partij in eerste aanleg):

MV-expo, s.r.o.

Verwerende partij (verzoekende partij in eerste aanleg):

IMMIX spol. s r. o.

[...] BESLISSING

De Nejvyšší soud (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Tsjechië; hierna: „NS”) [OMISSIS] heeft inzake de rechtsvordering van **IMMIX spol. s r. o.**, gevestigd te Brno, [OMISSIS] tegen verweerster **MV-expo, s.r.o.**, gevestigd te Brno, [OMISSIS] strekkende tot betaling van een bedrag van 282 535 Tsjechische kroon (CZK), vermeerderd met rente en andere kosten, die is ingesteld bij de Městský soud v Brně (rechter in eerste aanleg Brno, Tsjechië) in zaak 233 C 20/2021[–82], betreffende het door verweerster ingestelde cassatieberoep tegen de uitspraak die op 21 november 2023 is vastgesteld door de Krajský soud v Brně (rechter in tweede aanleg Brno, Tsjechië) in zaak 28 Co 206/2022–122, beslist:

[OMISSIS] Krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie wordt het Hof **verzoekt** om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

„Voldoet de vermelding van de naam van een handelende persoon onderaan een e-mail die een rechtshandeling bevat waarmee een schuld wordt erkend, aan de vereisten ten aanzien van elektronische handtekeningen die zijn vastgesteld in artikel 3, punt 10, van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en

vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG?

Indien de vorige vraag bevestigend wordt beantwoord: vereist artikel 25 of een andere bepaling van die verordening dan dat aan een dergelijke elektronische handtekening voor privaatrechtelijke handelingen dezelfde gevolgen worden toegekend als aan een handgeschreven handtekening en, zo ja, geldt dit dan uitsluitend onder bepaalde voorwaarden?

Indien die bepalingen niet inhouden dat een elektronische handtekening dezelfde rechtsgevolgen heeft als een handgeschreven handtekening: sluit artikel 25 of een andere bepaling van die verordening dan uit dat toepassing wordt gegeven aan nationale bepalingen die aan een elektronische handtekening wel dergelijke rechtsgevolgen toekennen?"

Motivering

I.

Feiten en procedure voor de Tsjechische rechterlijke instanties

- 1 De onderzochte zaak betreft een geschil omtrent de betaling van een vergoeding voor het vervoer van goederen op de route Rosice u Brna (Rosice nabij Brno) – Londen – Rosice u Brna (ten bedrage van 211 750 CZK, vermeerderd met rente en andere kosten) en op de route Rosice u Brna – Düsseldorf – Brno (ten bedrage van 70 785 CZK, vermeerderd met rente en andere kosten). Verzoekster heeft aangetoond dat zij de transporten daadwerkelijk heeft verricht en heeft dit aangetoond aan de hand van internationale vrachtbrieven. Deze zijn bevestigd door verweerster. Verzoekster heeft de transporten aan verweerster gefactureerd, maar de vergoedingen zijn niet voldaan. Om die reden heeft verzoekster verweerster bij e-mail van 5 juni 2019 aangemaand om de betreffende (evenals andere) opeisbare facturen ten bedrage van in totaal 472 263 CZK te voldoen. In reactie daarop heeft verweerster het volledige verschuldigde bedrag erkend bij e-mail van 7 juni 2019. Vervolgens heeft zij bij e-mail van 14 juni 2019 aan verzoekster voorgesteld om het verschuldigde bedrag te voldoen in termijnen van 40 000 CZK. Daarop heeft zij dat bedrag aan verzoekster voldaan. Onbetaald gebleven zijn alleen de litigieuze facturen ten bedrage van in totaal 282 535 CZK, vermeerderd met rente en andere kosten.
- 2 Het in de onderzochte zaak ingediende verzoekschrift is ingediend op 15 juni 2021. Verweerster heeft aangevoerd dat beide vorderingen ten aanzien van de verrichte transporten verjaard zijn omdat de e-mail van 7 juni 2019 niet voldeed aan het vereiste van schriftelijke vorm, zodat haar erkenning van de schuld nietig is. Bijgevolg kan de verjaringstermijn voor het instellen van de vorderingen niet worden geacht te zijn gestuit.
- 3 In zaak 233 C 20/2021–82 heeft de rechter in eerste aanleg de vordering ten aanzien van de genoemde hoofdsom en de vertragingsrente voor het tijdvak van

8 juni 2019 tot op de datum van betaling [OMISSIS] toegewezen bij uitspraak van 9 juni 2022. Ten aanzien van de rente en de andere kosten is de vordering afgewezen [OMISSIS].

- 4 In zijn motivering heeft de rechter erop gewezen dat partijen in het kader van de verschillende transporten reeds „via e-mail met elkaar hadden gecorrespondeerd”. Het vereiste van de schriftelijke vorm van rechtshandelingen wordt ook nagekomen wanneer de e-mailclient automatisch een „voettekst” met de naam van de betrokkene aan de verzonden e-mail toevoegt. Volgens de rechter in eerste aanleg voldoet een dergelijke rechtshandeling in een e-mail aan de wettelijke vereisten inzake de schriftelijke vorm, net name wanneer die vorm een waarschuwende functie vervult of bewijskracht heeft. In het onderhavige geval heeft verweerster de schuld rechtsgeldig erkend bij e-mail van 7 juni 2019. Volgens de geldende bepalingen verjaart een erkende schuld na afloop van tien jaar na de datum van erkenning. Derhalve was de rechter in eerste aanleg van oordeel dat verweersters exceptie van verjaring ongegrond is.
- 5 Na behandeling van het door verweerster ingestelde hogere beroep heeft de appelrechter de uitspraak van de rechter in eerste aanleg bevestigd bij uitspraak van 21 november 2023 [OMISSIS].
- 6 Gelet op de vastgestelde feiten (namelijk dat partijen in het kader van hun handelsrelaties, gaande van de afspraken over het vervoer tot de verstuurd aanmaningen en de antwoorden daarop, voor hun dagelijkse communicatie gebruik hebben gemaakt van e-mails, waaraan in het geval van de berichten van een verweersters bestuurders een „voettekst” met zijn naam, functie, telefoonnummer en e-mailadres, alsook de statutaire zetel en de website van de vennootschap werd toegevoegd), is de appelrechter tot de slotsom gekomen dat de e-mail van die bestuurder van 7 juni 2019, waarin hij heeft verklaard dat verweerster het gevorderde bedrag erkent en dat zij verzoekt om toezending van een aflossingsschema, binnen de standaardcommunicatie tussen partijen valt alsook dat vaststaat dat de genoemde rechtshandeling is verricht door verweerster. Naar het oordeel van de appelrechter volgt dit tevens uit het feit dat verweerster later termijnbetalingen heeft verricht op grond van de facturen die voorwerp waren van de aanmaning van 5 juni 2019. Op die grondslag heeft de appelrechter geoordeeld dat verweersters erkenning van de schuld in het kader van een e-mail met een „gewone” of „eenvoudige” elektronische handtekening (de „voettekst” met de naam van de bestuurder) een geldige schriftelijke rechtshandeling is. Naar het oordeel van deze rechter moet derhalve worden ingestemd met de conclusie van de rechter in eerste aanleg dat van verjaring geen sprake kan zijn.
- 7 Verweerster heeft de uitspraak van de appelrechter in cassatie aangevochten op grond dat de zaak rechtens onjuist is beoordeeld.
- 8 De appelrechter heeft in het kader van de cassatieprocedure geoordeeld dat zijn beslissing afhangt van het antwoord op de vraag of de vermelding van de naam van een persoon onderaan een e-mail waarin op rechtsgeldige wijze een schuld

wordt erkend voldoet aan de vereisten ten aanzien van elektronische handtekeningen die zijn vastgesteld in artikel 3, punt 10, van verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van richtlijn 1999/93/EG (hierna: „verordening nr. 910/2014”). Antwoord moet tevens worden gegeven op de vraag onder welke voorwaarden een dergelijke elektronische handtekening in voorkomend geval hetzelfde rechtsgevolg heeft als een handgeschreven handtekening, rekening houdend met artikel 25 van de genoemde verordening.

II.

Toepasselijke bepalingen van nationaal recht

- 9 In artikel 32, lid 3, van de vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 27. 11. 1974 o Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (besluit van de minister van Buitenlandse Zaken van 27 november 1974 inzake het Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goederen over de weg), gepubliceerd onder nummer 11/1975 (hierna: „CMR-verdrag”), is bepaald dat, onverminderd de bepalingen van lid 2, de schorsing van verjaring wordt geregeld door de bepalingen van het recht dat moet worden toegepast door de rechter die de zaak behandelt. Hetzelfde geldt voor de stuiting van verjaring.
- 10 In § 561, lid 1, van de zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (wet nr. 89/2012 tot vaststelling van het burgerlijk wetboek; hierna „o.z.”) is bepaald dat een schriftelijke rechtshandeling geldig is wanneer het document is voorzien van de handtekening van degene die de handeling verricht. Wanneer dat is toegestaan, kan deze handtekening ook worden vervangen door mechanische middelen. Een andere bepaling beschrijft hoe een document elektronisch moet worden ondertekend, namelijk wanneer sprake is van een rechtshandeling die langs elektronische weg wordt verricht.
- 11 In § 562, lid 1, o.z. is bepaald aan het vereiste van schriftelijke vorm ook wordt voldaan door een rechtshandeling die wordt verricht met gebruikmaking van elektronische middelen of met behulp van andere technische middelen waarmee de bewoordingen van de rechtshandeling kunnen worden vastgelegd en waarmee de identiteit van de handelende persoon kan worden aangetoond.
- 12 In § 639 o.z. is bepaald dat wanneer de schuldenaar zijn schuld heeft erkend, het recht daarop verjaart na afloop van tien jaar na de datum van erkenning. Indien de schuldenaar in het kader van de erkenning tevens aangeeft wanneer hij de schuld zal afbetalen, verjaart het recht na afloop van tien jaar na de laatste dag van de opgegeven termijn.
- 13 In § 2053 o.z. is bepaald dat wanneer iemand bij schriftelijke verklaring erkent een bedrag verschuldigd te zijn, ervan wordt uitgegaan dat de schuld op het tijdstip van erkenning bestond voor zover deze is erkend.

- 14 In § 5 van de zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce (wet nr. 297/2016 Sb., betreffende vertrouwensdiensten voor elektronische transacties; hierna: „wet nr. 297/2016”) is bepaald dat bij het plaatsen van een elektronische handtekening alleen een gekwalificeerde elektronische handtekening mag worden gebruikt wanneer het ondertekende stuk een elektronisch document is waarmee
- a) een handeling of rechtshandeling wordt verricht door de staat, een lokale overheid of een bij wet opgerichte rechtspersoon dan wel door een door de staat, een lokale overheid of een bij wet opgerichte rechtspersoon of een orgaan of ander onderdeel daarvan, of
 - b) door een niet onder a) genoemde persoon een handeling wordt verricht in het kader van de uitoefening van zijn bevoegdheden.
- 15 In § 7 van wet nr. 297/2016 is bepaald dat bij een elektronische ondertekening gebruik kan worden gemaakt van een geavanceerde elektronische handtekening, een erkende elektronische handtekening of een andere soort elektronische handtekening, indien het ondertekende stuk een elektronisch document is waarmee een rechtshandeling wordt verricht op een andere wijze dan die van § 5.

III.

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

- 16 In artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat voor de [doeleinden] van deze verordening [onder] „elektronische handtekening” [moet worden verstaan] gegevens in elektronische vorm die gehecht zijn aan of logisch verbonden zijn met andere gegevens in elektronische vorm en die door de ondertekenaar worden gebruikt om te ondertekenen.
- 17 In artikel 3, punt 11, van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat voor de [doeleinden] van deze verordening [onder] „geavanceerde elektronische handtekening” [moet worden verstaan] een elektronische handtekening die voldoet aan de eisen in artikel 26.
- 18 In artikel 3, punt 12, van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat voor de [doeleinden] van deze verordening [onder] „gekwalificeerde elektronische handtekening” [moet worden verstaan] een geavanceerde elektronische handtekening die is aangemaakt met een gekwalificeerd middel voor het aanmaken van elektronische handtekeningen en die gebaseerd is op een gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen.
- 19 In artikel 25, lid 1, van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat het rechtsgevolg van een elektronische handtekening en de toelaatbaarheid ervan als bewijsmiddel in gerechtelijke procedures niet mogen worden ontkend [op de enkele grond] dat de handtekening elektronisch is of niet aan de eisen voor gekwalificeerde elektronische handtekeningen voldoet.

- 20 In artikel 25, lid 2, van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat een gekwalificeerde elektronische handtekening hetzelfde rechtsgevolg als een handgeschreven handtekening heeft.
- 21 In artikel 25, lid 3, van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat een gekwalificeerde elektronische handtekening die op een in een lidstaat afgegeven gekwalificeerd certificaat is gebaseerd in alle andere lidstaten als een gekwalificeerde elektronische handtekening erkend wordt.
- 22 In artikel 26 van verordening nr. 910/2014 is bepaald dat een geavanceerde elektronische handtekening aan de volgende eisen voldoet:
- a) zij is op unieke wijze aan de ondertekenaar verbonden;
 - b) zij maakt het mogelijk de ondertekenaar te identificeren;
 - c) zij komt tot stand met gegevens voor het aanmaken van elektronische handtekeningen die de ondertekenaar, met een hoog vertrouwensniveau, onder zijn uitsluitende controle kan gebruiken, en
 - d) zij is op zodanige wijze aan de daarmee ondertekende gegevens verbonden, dat elke wijziging achteraf van de gegevens kan worden opgespoord.

IV.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 23 [OMISSIS] [beschrijving van de rechtspraak van de NS volgens welke het CMR-verdrag in de onderzochte zaak een verplichting inhoudt]
- 24 [OMISSIS] [beschrijving van de rechtspraak van de NS volgens welke het nationale recht alleen van toepassing is op aangelegenheden die niet onder het CMR-verdrag vallen of waarnaar dat verdrag uitdrukkelijk verwijst]
- 25 [OMISSIS] [beschrijving van de rechtspraak van de NS volgens welke het nationale recht van toepassing is op de stuiting van verjaring]
- 26 De bijzonderheid van de onderhavige zaak bestaat er evenwel in dat uit de feitelijke vaststellingen van de lagere rechters volgt dat verweerster de vordering tot betaling van de vervoerskosten mogelijkster heeft erkend omdat er een e-mail is verzonden waarin onder meer de naam van een van haar bestuurders, zijn telefoonnummer en zijn e-mailadres, alsook de statutaire zetel en de website van de vennootschap werden vermeld.
- 27 In de Tsjechische rechtsorde zijn de algemene regels ten aanzien van elektronische handtekeningen opgenomen in § 561, lid 1, derde volzin, o.z., waarin wordt verwezen naar een andere bepaling, die aangeeft hoe een document in het kader van een langs elektronische weg verrichte rechtshandeling

elektronisch kan worden ondertekend. Die andere bepaling is enerzijds te vinden in verordening nr. 910/2014 en anderzijds in wet nr. 297/2016, die ten aanzien van bepaalde rechtshandelingen ziet op het vereiste niveau van de elektronische handtekening.

- 28 In artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 wordt een „elektronische handtekening” gedefinieerd als [het geheel van] gegevens in elektronische vorm die gehecht zijn aan of logisch verbonden zijn met andere gegevens in elektronische vorm en die door de ondertekenaar worden gebruikt om te ondertekenen. Vervolgens geeft de verordening een definitie van een „geavanceerde elektronische handtekening”, die voldoet aan de vereisten van artikel 26 van de verordening, en een „gekwalficeerde elektronische handtekening”, die wordt gedefinieerd in artikel 3, punt 12, van de verordening, namelijk als een geavanceerde elektronische handtekening die is aangemaakt met een gekwalficeerd middel voor het aanmaken van elektronische handtekeningen en die gebaseerd is op een gekwalficeerd certificaat voor elektronische handtekeningen.
- 29 Naar het oordeel van de verwijzende rechter geven deze Unierechtelijke bepalingen evenwel geen ondubbelzinnig antwoord op de gestelde vragen, meer bepaald op de vraag of een rechtshandeling in een e-mail die onder meer de naam van de verrichter ervan bevat, voldoet aan de vereisten ten aanzien van elektronische handtekeningen die zijn vastgesteld in artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014. Antwoord wordt evenmin gegeven op de vraag onder welke voorwaarden een dergelijke „eenvoudige” elektronische handtekening kan worden geacht hetzelfde rechtsgevolg als een handgeschreven handtekening te hebben. Het kan namelijk niet over het hoofd worden gezien dat de analoge vermelding van gegevens waarmee een afzender langs niet-elektronische weg kan worden geïdentificeerd, bijvoorbeeld doordat hij zijn naam heeft afgedrukt in een uitgeprinte en per post verzonden brief, niet als (een soort) handtekening van een dergelijke afzender moet worden beschouwd en, naar het schijnt, meestal niet als zodanig wordt opgevat. Het is daarom twijfelachtig of dat het geval zou moeten zijn, louter omdat de afzender dit elektronisch heeft gedaan. Het gaat derhalve niet om een *acte clair*.
- 30 Het Hof heeft zich nog niet uitgesproken over de nauwkeurigere definitie van het begrip „eenvoudige” elektronische handtekening of de criteria om vast te stellen in welke gevallen het een elektronische handtekening in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 betreft. Over het algemeen heeft het Hof nog maar enkele arresten gewezen die betrekking hebben op door deze verordening aan de orde gestelde kwesties. Dit zijn de arresten van 20 oktober 2022, Ekofrukt, C-362/21, EU:C:2022:815, 29 februari 2024, V.B. Trade, C-466/22, EU:C:2024:185 en 17 oktober 2024, Jarocki, C-302/23, EU:C:2024:905.
- 31 In het arrest Ekofrukt heeft het Hof de vier vragen van de verwijzende rechter gezamenlijk beantwoord. Met zijn eerste vraag wenste de verwijzende rechter in

wezen te vernemen of artikel 25, lid 1, van verordening nr. 910/2014 aldus moet worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat een in de vorm van een elektronisch document vastgesteld besluit van een bestuursorgaan nietig wordt verklaard wanneer het is ondertekend met een elektronische handtekening die niet voldoet aan de eisen van deze verordening om te worden beschouwd als een „gekwalificeerde elektronische handtekening” in de zin van artikel 3, punt 12, ervan. Op dit punt heeft het Hof geantwoord dat artikel 25, lid 1, van verordening nr. 910/2014 „aldus moet worden uitgelegd dat het er niet aan in de weg staat dat een in de vorm van een elektronisch document vastgesteld besluit van een bestuursorgaan nietig wordt verklaard wanneer het is ondertekend met een elektronische handtekening die niet voldoet aan de eisen van deze verordening om te worden beschouwd als een ‚gekwalificeerde elektronische handtekening’ in de zin van artikel 3, punt 12[,] ervan, mits de nietigheid van dat besluit niet wordt vastgesteld op de enkele grond dat de handtekening in elektronische vorm is aangemaakt” (zie punt 41 van het arrest). Het Hof heeft in deze zaak tevens verwezen naar de vereisten waaraan moet worden voldaan om een elektronische handtekening als een „gekwalificeerde elektronische handtekening” te kunnen opvatten (zie punten 43 en 47 van het arrest), alsook naar de op de nationale rechters rustende verplichting om te onderzoeken of aan die vereisten is voldaan (zie punten 48 tot en met 55 van het arrest).

- 32 In dat arrest heeft het Hof tevens geoordeeld dat „het aan het nationale recht staat om het rechtsgevolg van elektronische handtekeningen te bepalen” (zie punt 36 van het arrest). Het heeft er evenwel tevens op gewezen dat „[d]e enige uitzondering in dit verband [bestaat in] het vereiste van artikel 25, lid 2, van verordening nr. 910/2014 dat een gekwalificeerde elektronische handtekening hetzelfde rechtsgevolg heeft als een handgeschreven handtekening. Aan de doelstelling van die bepaling, die uitsluitend ten behoeve van gekwalificeerde elektronische handtekeningen een vermoeden van ‚gelijkstelling’ met handgeschreven handtekeningen toekent, zou afbreuk worden gedaan indien aan een elektronische handtekening die niet voldoet aan de eisen van die verordening om als ‚gekwalificeerde elektronische handtekening’ te worden aangemerkt, niettemin vergelijkbare of zelfs grotere gevolgen zouden worden toegekend, aangezien een extensieve uitlegging van artikel 25, lid 1, van verordening nr. 910/2014 een dergelijke handtekening aan elke betwisting zou onttrekken of althans moeilijker aan te vechten zou maken dan een handgeschreven handtekening. Zoals de verwijzende rechter terecht heeft opgemerkt, zou een dergelijke benadering tot een verstoord evenwicht leiden tussen een papieren document met een handgeschreven handtekening en een elektronisch document met een elektronische handtekening” (zie punt 37 van het arrest).
- 33 Het Hof is evenwel tot deze slotsom gekomen in het kader van de problematiek van de handelingen van overheidsinstanties in belastingzaken en van de mogelijkheid om de handtekeningen van dergelijke instanties aan te vechten. Het betrof derhalve publiekrechtelijke aangelegenheden en niet, zoals in de onderzochte zaak, het sluiten van particuliere overeenkomsten of het verrichten van andere privaatrechtelijke handelingen, zoals het erkennen van een schuld.

- 34 De kern van de vraag die aan de orde was in het arrest van V.B. Trade was „of artikel 25 van verordening nr. 910/2014 aldus moet worden uitgelegd dat het de rechterlijke instanties van de lidstaten verplicht om aan te nemen dat de aanwezigheid en het geclaimde auteurschap van een gekwalificeerde elektronische handtekening onbetwistbaar vaststaan wanneer aan de voorwaarden van artikel 3, punt 12, van deze verordening is voldaan, dan wel aldus dat deze instanties enkel gehouden zijn om de bewijskracht van deze handtekening te erkennen binnen de grenzen die de relevante nationale wettelijke regeling voor een handgeschreven handtekening stelt” (zie punt 32 van het arrest). In dat arrest heeft het Hof de conclusies van het arrest Ekofrukt met betrekking tot de vereisten ten aanzien van gekwalificeerde elektronische handtekeningen en de mogelijkheid om een elektronische handtekening nietig te verklaren herhaald. Vervolgens heeft het Hof geconcludeerd dat „een gekwalificeerde elektronische handtekening [...] dezelfde bewijskracht [heeft] als die van een handgeschreven handtekening binnen de grenzen die de relevante nationale wettelijke regeling voor deze handgeschreven handtekening stelt” (zie punt 40 van het arrest).
- 35 In het arrest Jarocki heeft het Hof onderzocht of artikel 2, leden 1 en 3, en artikel 25, leden 1 en 2, van verordening nr. 910/2014 zich verzetten tegen een nationale regeling op grond waarvan een processtuk slechts langs elektronische weg bij een gerecht kan worden neergelegd en elektronisch kan worden ondertekend wanneer dit gerecht beschikt over een geschikt ICT-systeem en het stuk via dit systeem wordt neergelegd (zie punt 22 van het arrest). Het Hof heeft deze vraag aldus beantwoord dat die bepalingen zich daar niet tegen verzetten (zie punt 39 van het arrest). In dit arrest heeft het Hof onder meer verwezen naar de kwestie van de toepassing van de genoemde verordening (zie punt 23 tot en met 30 van het arrest) en heeft het bepaalde conclusies van de hierboven aangehaalde arresten herhaald (zie punten 33 en 34 van het arrest). In dat geval heeft het Hof de betreffende elektronische handtekening als „eenvoudig” in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 en niet als een gekwalificeerde handtekening in de zin van artikel 3, punt 12, aangemerkt. (zie punt 31 van het arrest). Het Hof heeft de definitie van een „eenvoudige” elektronische handtekening in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 evenwel niet nader onderzocht. Onbekend is derhalve of het ook kan gaan om, zoals in de onderzochte zaak, de vermelding van bepaalde gegevens in een e-mail, zoals de naam van een van de bestuurders van een procespartij, het telefoonnummer en het e-mailadres van deze bestuurder, alsook de statutaire zetel en de website van de betreffende vennootschap.
- 36 Bovendien zij eraan herinnerd dat elektronische handtekeningen voorafgaand aan de inwerkingtreding van verordening nr. 910/2014 werden gedefinieerd in artikel 2, punt 1, van de bij voornoemde verordening ingetrokken richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 1999 betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen. Voor de doeleinden van deze richtlijn werd onder een „elektronische handtekening” verstaan „elektronische gegevens die zijn vastgehecht aan of logisch geassocieerd zijn met andere elektronische gegevens en die worden

gebruikt als middel voor authenticatie”. Deze definitie verschilde dus in bepaalde opzichten van die van de verordening, met name omdat zij verwees naar gegevens die worden gebruikt als middel voor authenticatie. Ook ten aanzien van de definitie van een „elektronische handtekening” in de zin van deze richtlijn heeft het Hof evenwel geen uitspraken vastgesteld die relevant zijn voor de beantwoording van de hierboven gestelde vragen.

- 37 Om deze redenen is de verwijzende rechter van oordeel dat de relevante Unierechtelijke bepalingen in het kader van de beslechting van de gestelde vragen niet kunnen worden geacht een *acte éclairé* te vormen.
- 38 Om de vragen te kunnen beantwoorden lijkt het volgens de verwijzende rechter ook aangewezen om duidelijkheid te verschaffen over de wijze waarop de vereisten inzake elektronische handtekeningen en de civielrechtelijke gevolgen daarvan zijn geregeld in bepaalde lidstaten, waar ook verordening nr. 910/2014 van toepassing is.
- 39 In België wordt het begrip „elektronische handtekening” in artikel 8.1.3 van het Burgerlijk Wetboek gedefinieerd onder verwijzing naar artikel 3, punten 10 tot en met 12, van verordening nr. 910/2014. In theorie bestaat de mogelijkheid dat een elektronische handtekening, net als het typen van de naam onderaan een e-mail, een „gewone” elektronische handtekening in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 vormt (zie: DE BACKER S., „Naam onder e-mail plaatsen is elektronisch ondertekenen”, Juristenkrant 2003, 4). In het geval van een geschil moet de rechter evenwel uitmaken of de elektronische handtekening op gelijke voet staat met een handgeschreven handtekening en nagaan of de onderzochte eenvoudige elektronische handtekening het mogelijk maakt om de identiteit van de ondertekenaar te achterhalen en aantoont dat die persoon de betreffende bewoordingen aanvaardt (zie arrest van het Belgische Hof van Cassatie van 3 augustus 2016, BE:CASS:2016:ARR.20160803.1).
- 40 Artikel 781, tweede volzin, van het Duitse Bürgerliche Gesetzbuch sluit de erkenning van een schuld langs elektronische weg uit. Indien de erkenning van een schuld een handelstransactie in de zin van artikel 343 van het Handelsgesetzbuch vormt, is het vereiste van schriftelijke vorm evenwel niet van toepassing (artikel 350 van voornoemd wetboek).
- 41 Naar Nederlands recht kan een schuld op rechtsgeldige wijze in om het even welke vorm worden erkend, namelijk schriftelijk, langs elektronische weg of mondeling. Voorts bepaalt artikel 3:15a van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek met betrekking tot verordening nr. 910/2014 dat „[e]venals een elektronische gekwalificeerde handtekening als bedoeld in artikel 3, onderdeel 12, van verordening [nr. 910/2014] [...] een geavanceerde elektronische handtekening als bedoeld in onderdeel 11, en een andere elektronische handtekening als bedoeld in onderdeel 10, van artikel 3 van deze verordening dezelfde rechtsgevolgen als een handgeschreven handtekening [hebben], indien voor deze beide elektronische handtekeningen de methode voor ondertekening die gebruikt is voldoende

betrouwbaar is, gelet op het doel waarvoor de elektronische handtekening is gebruikt en op alle overige omstandigheden van het geval”. Dit betekent dat de vraag of een geavanceerde of „eenvoudige” elektronische handtekening in de zin van artikel 3, punt 11 of punt 10, van verordening nr. 910/2014 dezelfde rechtsgevolgen heeft als een handgeschreven handtekening per geval moet worden beoordeeld, rekening houdend met het doel van de betreffende elektronische handtekening en met de andere relevante omstandigheden van het geval.

- 42 In de Sloveense Obligacijski zakonik (verbintenissenwetboek) zijn tot dusver nog geen regels ten aanzien van elektronische handtekeningen opgenomen. In artikel 13, lid 1, van de Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (wet inzake elektronische systemen en elektronische handtekeningen) is bepaald dat wanneer een wet of andere bepaling voorschrijft dat gegevens in schriftelijke vorm moeten worden vermeld, de elektronische vorm op gelijke voet met de schriftelijke vorm wordt behandeld, mits de gegevens in elektronische vorm beschikbaar zijn en ook in een later stadium kunnen worden gebruikt.
- 43 Op grond van dit korte overzicht kan worden geconcludeerd dat de rechterlijke instanties van de lidstaten verschillende standpunten kunnen innemen ten aanzien van de uitlegging van het begrip „elektronische handtekening” en de gevolgen daarvan.
- 44 Met zijn eerste vraag wenst de verwijzende rechter derhalve te vernemen of het begrip „elektronische handtekening” in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 uniform als een autonoom begrip van Unierecht moet worden uitgelegd. Concreet luidt de vraag of deze bepaling aldus moet worden uitgelegd dat de enkele vermelding onderaan een e-mail van de naam van de afzender, waarmee deze zich kenbaar maakt jegens de geadresseerde, dan wel de aanvullende vermelding van andere contactgegevens voldoet aan de vereisten inzake elektronische handtekeningen in de zin van de aangehaalde bepaling. Met andere woorden, de vraag luidt of de vermelding van dergelijke gegevens, waarmee de afzender zich kenbaar maakt in het kader van een e-mail of, naar analogie, in een sms of in het kader van een boodschap op een sociaal netwerk zoals WhatsApp op zichzelf betekent dat hij deze e-mail, sms of boodschap elektronisch heeft ondertekend en dat het derhalve gaat om aanvullende gegevens die worden gebruikt als een handtekening in de zin van de aangehaalde bepaling.
- 45 Met zijn tweede vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of een dergelijke „eenvoudige” elektronische handtekening (aangenomen dat het een elektronische handtekening betreft) in voorkomend geval dezelfde uit verordening nr. 910/2014 voortvloeiende privaatrechtelijke gevolgen sorteert als een handgeschreven handtekening of onder welke voorwaarden dat zo is. De vraag luidt derhalve of dit bijvoorbeeld alleen het geval is wanneer met een dergelijke handtekening op afdoende wijze het doel kan worden verwezenlijkt waarvoor in het betreffende geval een schriftelijke vorm vereist is en of een dergelijke handtekening het in de omstandigheden van het geval mogelijk maakt om de identiteit van de

ondertekenaar te achterhalen en aantoont dat die persoon de betreffende bewoordingen aanvaardt.

- 46 Voor het geval dat dit niet kan worden geacht voort te vloeien uit verordening nr. 910/2014 wenst de verwijzende rechter met zijn derde vraag te vernemen of (en, in voorkomend geval, in hoeverre) deze verordening zich ertegen verzet dat toepassing wordt gegeven aan nationale bepalingen uit hoofde waarvan een dergelijke elektronische handtekening dezelfde gevolgen heeft als een handgeschreven handtekening.
- 47 In dat verband kan met name worden verwezen naar punt 37 van het arrest Ekofrukt, waarin er ten aanzien van artikel 25, lid 2, van verordening nr. 910/2014 op wordt gewezen dat „[a]an de doelstelling van die bepaling, die uitsluitend ten behoeve van gekwalificeerde elektronische handtekeningen een vermoeden van ‚gelijkstelling‘ met handgeschreven handtekeningen toekent[...] afbreuk [zou] worden gedaan indien aan een elektronische handtekening die niet voldoet aan de eisen van die verordening om als ‚gekwalificeerde elektronische handtekening‘ te worden aangemerkt, niettemin vergelijkbare of zelfs grotere gevolgen zouden worden toegekend”. De twijfel vloeit met name voort uit het gebruik van de term „vergelijkbaar”, waarvan de betekenis in dit verband moet worden verduidelijkt.
- 48 In dat opzicht is tevens relevant dat de opvattingen over de gestelde vragen in de nationale rechtsleer, die (met name) betrekking hebben op de uitlegging van artikel 25 van verordening nr. 910/2014, uitdrukkelijk van elkaar verschillen. Uit één lijn in de rechtspraak, die „liberaliserend” kan worden genoemd, volgt dat een in elektronische vorm verrichte rechtshandeling er slechts toe hoeft te strekken om de identiteit van de verrichter kenbaar te maken, dat wil zeggen om aan te geven wie de handeling heeft verricht, en dat die vorm er niet hoeft toe te strekken om de ondertekening te authenticeren zodat met zekerheid kan worden vastgesteld dat de handeling wel degelijk en uitsluitend door die persoon is verricht. In deze benadering is het authenticeren van de handtekening een kwestie van procedurele bewijsvoering. Om die reden wordt ook het vermelden van alleen de naam (bijvoorbeeld onderaan de e-mail waarin de rechtshandeling wordt verricht) voldoende geacht om te voldoen aan de vereisten inzake ondertekening. Een andere argumentatieve lijn, die „behoudend” kan worden genoemd, verwijst naar artikel 25, lid 2, van verordening nr. 910/2014, volgens welke met name (en alleen) een gekwalificeerde elektronische handtekening hetzelfde rechtsgevolg als een handgeschreven handtekening heeft. Daaruit volgt dat handtekeningen van lagere rang alleen mogen worden gebruikt wanneer het op papier zou volstaan om de handgeschreven handtekening te vervangen door mechanische middelen (bijvoorbeeld door een stempel).
- 49 Deze uitleggingsproblemen komen ook tot uiting in andere rechtspraak van de lagere nationale rechters, met name in gevallen waarin offertes tot het sluiten van overeenkomsten (en de aanvaarding daarvan) worden verzonden via sms, e-mail of WhatsApp.

- 50 Hoewel de gestelde vragen op de hierboven uiteengezette gronden aldus kunnen worden beantwoord dat ook het vermelden van de naam van de betrokkene een elektronische handtekening in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening nr. 910/2014 is, op voorwaarde dat die gegevens bij de betreffende e-mail zijn gevoegd en in overeenstemming met artikel 25 van verordening nr. 910/2014, gelet op het doel van de elektronische handtekening en de overige relevante omstandigheden van het geval, hetzelfde privaatrechtelijke gevolg kunnen sorteren als een handgeschreven handtekening, is de verwijzende rechter van oordeel dat deze conclusie niet zonder redelijke twijfel kan worden getrokken, zodat [moet worden geconcludeerd dat] het Hof deze bepalingen nog niet in afdoende mate heeft uitgelegd.
- 51 Om deze redenen verzoekt de NS, die overeenkomstig artikel 267, lid 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie een rechterlijke instantie van een lidstaat is waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep en die derhalve gehouden is om zich met betrekking tot de uitlegging van handelingen van organen van de Unie tot het Hof te wenden, om een prejudiciële beslissing over de hierboven gestelde [vragen], die relevant zijn voor de beslechting van het geding ten gronde.

V.

[OMISSIS] [nationale proces- en vormvereisten]